

ایران‌شناسی در ژاپن

بین سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۰۲ م

دکتر محمد رضا نصیری

سال ۱۹۵۰ میلادی را می‌توان نقطه عطفی در عرصه پژوهش‌های ایران‌شناسی در ژاپن شمرد، زیرا از این سال به بعد محققان جوان ژاپنی بیشتر توجه به مسایل اقتصادی خاورمیانه داشته‌اند تا مسایل فرهنگی. البته در این میان نقش دولت و مدرسه عالی اقتصاد ژاپن نیز بی‌تأثیر نبوده است. در سال‌های بعد، یعنی از سال ۱۹۶۰، مسایل مربوط به تاریخ معاصر ایران نیز مورد توجه ایران‌شناسان ژاپنی قرار گرفت و چون رشته زبان فارسی در دانشگاه اوزاکا تأسیس شد و نفت در رأس نیاز دولت ژاپن قرار گرفت، مراکز علمی و تحقیقی به سرعت به جمع‌آوری منابع و مآخذ مربوط به ایران پرداختند و با دایر شدن رشته‌های زبان فارسی در دانشگاه‌هایی چون کیوتو، توکیو و دای توینکو و تأسیس رشته تاریخ به سال ۱۹۸۶، در دانشگاه آسیای جنوب غربی، بر اهمیت ایران‌شناسی افزوده شد.

سابقه دیرینه روابط ایران و ژاپن به دوره قاجار، یعنی به زمانی که ناصرالدین شاه ماساهارو یوشیدا، فرستاده دولت ژاپن را به حضور پذیرفت، می‌رسد. ماساهارو چون به ژاپن بازگشت، گزارش سفر خود را به دولت وقت ژاپن ارائه کرد. از آن پس باب مراوده بین ایران و ژاپن گشوده شد و از تاجر و سیاح گرفته تا مردان سیاست، به آمد و رفت پرداختند. چون جنگ ژاپن و روسیه تزاری آغاز شد، دولت ژاپن در نبردی جانانه امپراتوری

روسیه را به زانو درآورد. آوازه این پیروزی‌ها از طریق نشریات خارجی، خاصه هند و قفقاز و آذربایجان، به ایران رسید و انعکاس این اخبار در نشریات داخلی چون ایران، تربیت، جبل‌المتین و غیره توانست ذهن روشنفکران و انقلابیون ایرانی را به خود مشغول سازد. بدین ترتیب علقه خاصی بین دو کشور ایجاد شد و محققان ژاپنی به راحتی و به سهولت با گرایش‌های خاص علمی، به تحقیق بر روی مسایل مورد علاقه پرداختند.

و اما، امروزه محققان ژاپنی به منظور تحقیق در کلیه مباحث و مسایل مربوط به جلوه‌های گوناگون فرهنگ و تمدن ایران و جهان اسلام، با برنامه‌ریزی منظم و مدون حرکت می‌کنند، زیرا:

- برای محققان محیط مناسب برای مطالعه و تحقیق و بهره‌گیری از منابع فراهم شده است.
- آگاهی‌های خود را در به کارگیری روش‌های مناسب و شیوه‌های نوین در پژوهش‌های علمی بیشتر نموده‌اند.

- قلمرو مطالعات و تحقیقات ایران‌شناسی را در چارچوب مشخص قرار داده‌اند.
- با ترجمه آثار متقدمین و متأخرین، بر غنای فرهنگ کشور اضافه کرده‌اند.
- با برگزاری همایش‌های دوره‌ای، در زمینه تحقیقات ایران‌شناسی و جهان اسلام، توانسته‌اند سایر پژوهشگران را از حاصل تحقیقات خود آگاه سازند.

اما آنچه مایه تأسف است این است که این همه تلاش ایران‌شناسان ژاپنی برای ما ایرانیان ناشناخته مانده است. زبان ژاپنی در درون مرزهای آفتاب تابان، قابل درک است. کمتر کسی را سراغ داریم که بتواند به طور مستقیم از تحقیقات محققان ژاپنی بهره‌گیرد. در حالی که تحقیقات بسیار ارزنده و محققانه ایران‌شناسان ژاپنی می‌تواند دست‌مایه‌ای برای پژوهشگران ایرانی باشد. بی‌شک محققان ایرانی علاقه‌مند هستند بدانند که ژاپنی‌ها راجع به ایران چه گفته‌اند و چگونه اندیشیده‌اند و حال چگونه می‌اندیشند. در سال‌های اخیر با چاپ سفرنامه‌های ماساهارو یوشیدنا، اوکازاکی و فوروکاوا در ایران و تک‌نگاری‌هایی که در جریان چاپ می‌رسد، ایرانیان با دیدگاه‌های سیاست‌مداران محققان ژاپنی نیز تا حدودی آشنا شده‌اند، اما راه درازی در پیش است.

معتقدیم که حاصل تحقیقات امروزی ژاپنی‌ها باید به فارسی برگردانده شود و ارتباط علمی گسترده بین محققان ژاپن و ایران برقرار گردد، تا پژوهش‌های علمی یک سویه نباشند

و محققان ایرانی نیز بتوانند در عرصه تاریخ و فرهنگ ژاپن به تحقیق پردازند. در اکثر موارد تحقیقات ایران‌شناسان ژاپنی اشتراک‌های خیلی نزدیک با تحقیقات محققان ایرانی دارد. برای مثال به چند تحقیق اشاره می‌کنیم:

کازیوکی کوبو در تاریخ شیبانیان به تحقیق می‌پردازد. ایشان با تکیه بر چندین نسخه خطی شیبانی نامه را تصحیح و به چاپ رسانده‌اند، اما نکاتی در این تصحیح است که از دید آنان به دور مانده است که باید تصحیح شود. پروفیسور نه‌یچی مانو Eijimano تلاش نموده است که بخشی از تاریخ رشیدی را که مربوط به دوره تیموریان است، بررسی کند و به چاپ رساند. پروفیسور مانو حاصل تحقیقات خود را، در عصر تیموری، در نشریه مطالعات چندسویه به چاپ رسانده است که این مقاله برای محققان عصر تیموری بسیار مفید می‌تواند باشد و آقای آکیو ایواتا که Akio Iwatake تحقیقات مفصلی در زمینه معاش مستمری در دوره سلجوقیان نموده و مقاله‌ای نیز بر رد نظریه پطروشفسکی نوشته که در نشریه انجمن خاورشناسی ژاپن Nihon Orinto به چاپ رسیده است. این مقاله از نظر تاریخ ایران بسیار اهمیت دارد، زیرا پطروشفسکی به مسایل اجتماعی ایران توجه داشته و با دیدگاه خاصی تاریخ ایران را بررسی کرده است، بنابراین اطلاع از این گونه تحقیقات برای روشن شدن گوشه‌ای از تاریخ ایران بسیار مفید خواهد بود.

تحقیقات ایران‌شناسان ژاپنی، در زمینه ادب معاصر، نیز جالب توجه است. خانم کمینه اونوما Kimine Onuma به بررسی ویژگی‌های شعر نیما یوشیج پرداخته است و حاصل تحقیقات خود را طی مقاله‌ای همراه با ترجمه شعرهایی از نیما در مجله مؤسسه مطالعات فرهنگ‌ها و زبان‌های آسیا و آفریقا به چاپ رسانده است و هم‌چنین در مقاله دیگری بررسی تحلیلی سروده‌های نیما پرداخته و مقاله‌ای تحت عنوان کارشب‌پا نوشته و به چاپ رسانده است، اما چون به زبان ژاپنی است، متأسفانه ایرانیان علاقه‌مند به ادب معاصر از آن آگاهی ندارند.

مقاله سینمای امروز ایران و روشنفکران جدید، حاصل مطالعات هیتوشی سوزوکی است که می‌تواند برای ایرانیان جالب، خواندنی، شیرین و جذاب باشد، پروفیسور موریتو اونو^۱ Morio Ono، ایران‌شناس صاحب‌نام ژاپن، حاصل تجربیات و تحقیقات بیست و پنج ساله

۱. درباره شرح حال پروفیسور اونو، رک: نامه انجمن، سال اول، شماره ۱، ص ۱۸۶.

خود را در کتابی به نام خیرآبادنامه به چاپ رسانده که اگر همت دوست فاضل، دکتر هاشم رجبزاده نبود و این کتاب به فارسی ترجمه نمی‌شد، بی‌شک ایرانیان هیچ‌گونه اطلاعی از این تحقیق پیدا نمی‌کردند.^۱

کارهای دیگر محققان ژاپنی در زمینه‌هایی چون توجه به نهضت جنگل، توسط تاکاشی کورودا؛ تحقیق در تعزیه‌داری در خور و بیابانک، توسط خانم یاماگیشی؛ تحقیق بر روی منابع دورهٔ قاجار، توسط پروفیسور اوکازاکی و هم‌چنین بررسی‌های انجام شده دربارهٔ ایران دورهٔ قاجار توسط ژاپنیان، توسط دکتر کوندو و یا تحقیق در ساخت و بافت اساطیر در مذهب اسماعیلیان، توسط تتسویا کیکوچی Tetsuya Kikuchi؛ شیوهٔ آبیاری و نظام کشت در روستاهای ایران از سوئه‌وو؛ اندیشهٔ دینی مولانا جلال‌الدین و فنا و بقا از دیدگاه مولوی و ائت در قرآن، از یوشیکو اودا؛ آب راه‌های زیرزمینی ایران، قحطی بزرگ ایران در سال‌های ۸۸-۱۲۷۸، از شوکو اوکازاکی، مبادلات فرهنگی بین شرق و غرب در عصر خان مغول و این بطوطه، از یاسوهیرو و لهجهٔ ساروی، از خانم یوشیه نمونه‌ای است از هزاران مقاله که دربارهٔ ایران به چاپ رسیده است.

اینک چهرهٔ فرهنگ و تمدن ایران، توسط ترجمهٔ آثاری از قبیل گلستان، بوستان، شاهنامه، منظومه‌های خسرو و شیرین، لیلی و مجنون، خلاصهٔ مثنوی معنوی، قابوس‌نامه، چهارمقاله، غزلیات حافظ، هفت‌پیکر و ترجمهٔ آثاری از صادق هدایت، بزرگ علوی، جمال‌زاده، جلال آل‌احمد، غلامحسین ساعدی، صادق چوبک، دهخدا، آخوندزاده، طالبوف و صدها اثر از متقدمین و متأخرین، در کشور ژاپن جا افتاده و شناخته شده است. اما از این سو، یعنی محققان ایران زمین، چه عرضه داشته‌اند، در مقابل تحقیقات ایران‌شناسان ژاپنی باید بگویم که گهگاهی با انعکاس حاصل تحقیقات ایران‌شناسان در نشریات و آگاهی دادن مختصر از آنچه که در کشور ژاپن می‌گذرد، برای علاقه‌مندان در داخل ایران کاری جدی صورت نگرفته است. نگارنده امیدوار است در آینده محققان جوان هر دو کشور بتوانند از حاصل تحقیقات همدیگر بهره‌گیرند.

فهرست زیر بخشی از تحقیقات ایران‌شناسان ژاپنی است که بین سال‌های ۲۰۰۰-۲۰۰۲م صورت گرفته است:

۱. ترجمهٔ فارسی این کتاب در سال ۱۳۷۶ از طرف انتشارات دانشگاه تهران چاپ و نشر شده است.

سال ۲۰۰۰ م.

۱. آکی تو: تشکیل اقتصاد ملی در ایران (مسایلی در میان جنگ جهانی اول و دوم)، مجموعه مقالات دینامیزم اقتصاد ملی ایران، ناشر مؤسسه مطالعات اقتصادی آسیا، توکیو، ۲۰۰۰ م.
۲. اوضاع داخلی و خارجی ایران، مجله کؤ کوسایی شیگن، شماره ۳۰۸، ۲۰۰۰ م.
۳. اؤنی شی، مادؤ کا: افزایش درآمد نفت و اقتصاد ایران، در مجله آجی کین وازد تورند، سال ششم، شماره ۷، ۲۰۰۰ م.
۴. ایران (کتاب)، نوشته هیأتی از نویسندگان ژاپنی سری: طرز پیرو سیاحت، انتشارات دایاموندیگ، ۳۱۲ ص، توکیو ۲۰۰۰ م.
۵. ایسه کی، هیرومی: ماه فوریه در تهران، به جوش آمدن مردم از افتتاح مترو و انتخابات مجلس، مجله گایی کؤ فورم، شماره ۱۴۱، ۲۰۰۰ م.
۶. ای واکا، آکی تو: نکاتی درباره رو آوردن مغولان به اسلام، افتخارالدین قزوینی و گرویدن او به اسلام، مجله کان سه ایی گاکو این شی گاکو، شماره ۲۷، ۲۰۰۰ م.
۷. دولت ایلخانی امپراتوری مغول در غرب، (کتاب) ناشر، کان سه ایی گاکو این شی گاکو، ۲۰۰۰ م.
۹. ایواما، کؤ ایچی: شرکت های بزرگ نفتی در دنیا و ایران، مجله کؤ کوسایی شیگن (منابع بین المللی)، شماره ۳۰۸، توکیو، ۲۰۰۰ م.
۱۰. ایوامی، تاکاشی: فهرست توصیفی مجموعه کتابهای اهدائی کاگایا درباره کسروی در تویو بون کؤ، خبرنامه تویو بون کؤ درباره کتاب، شماره ۳۱، ۲۰۰۰ م.
۱۱. ایی تانی، کوزؤ: تحقیقات متن شناسی درباره تحول تاریخ نگاری دنیای اسلام به زبان فارسی کلاسیک، مجموعه مقالات در کتاب: تجدیدنظر درباره مطالعات متون کلاسیک (کؤنن گاکو نو سایی کؤ چیکو)
۱۲. توبوکو، موریتا: بازدید از مدرسه دخترانه مکتب نرجس، خبرنامه مؤسسه مطالعات و تحقیقات زبان ها و فرهنگ های آسیا و آفریقا، شماره ۹۸، ۲۰۰۰ م.
۱۳. پیشرفت ایده ولایت فقیه پس از وفات امام خمینی و بحث های گوناگون درباره آن، مجله اوری ئن تو (شرق شناسی)، سال ۴۲، شماره ۲.

۱۴. تاچی بانا، تورو: انتخابات سرتاسری ایران، پیروزی اصلاح طلبان و معنی آن، مجله گین دای چوتو کین کیو، سال ۴، شماره ۱، ۲۰۰۰ م.
۱۵. تاریخ توسعه ایران، ملی شدن نفت در ایران و استراتژی توسعه دولت پهلوی، مجله گین دای نو چوتو، (خاورمیانه کنونی) مؤسسه تحقیقات اقتصاد آسیا، شماره ۲۸، ۲۰۰۰ م.
۱۶. تاکاهاشی، کازوئو: دورنمای سیاسی جدید در خاورمیانه و جهان اسلام، در کتاب چوتو ای سورامو سه کایی نو آتاراشیی سبی جی فوکی، ۲۰۰۰ م.
۱۷. تاکه هار، شین: قصه های ایرانی انجوی شیرازی، ناشر: مؤسسه مطالعات و تحقیقات زبان ها و فرهنگ های آسیا و آفریقا، ۲۰۰۰ م.
۱۸. تاناکا، کوئیچی زو: اوضاع ایران، در کتاب «اوضاع خاورمیانه، آغاز دوران پس از خاتمه جنگ خلیج فارس، ۲۰۰۰ م.
۱۹. تجزیه و تحلیل اقتصاد ایران (کتاب)، ناشر چترو، ۲۰۰۰ م.
۲۰. تحقیقات درباره تعلیم و تربیت ایران کنونی، مجله چوتو کین کیو، شماره ۴۶۰، ۲۰۰۰ م.
۲۱. تحوّل تحقیقات شیعی که در همایش بزرگ داشت علامه مجلسی ملاحظه شد، مجله اوریئنو، شماره ۱، ۲۰۰۰ م.
۲۲. توسعه اقتصادی ممالک عمده خاورمیانه (اسرائیل، اردن، امارات متحده عربی، ایران، بحرین، ترکیه، تونس، سوریه، عراق، عربستان سعودی، کویت، لبنان، عمان، قطر، یمن، الجزایر، مصر، تونس)، مجله تحقیقات خاورمیانه ش ۴۵۸، شماره ویژه برای قرن بیست و یکم، انتشارات انجمن تحقیقات خاورمیانه، توکیو، ۲۰۰۰ م.
۲۳. تومی تا، کن جی: نگاهی به افکار سیاسی معاصر ایران، مجله گین دای نو چوتو (خاورمیانه معاصر)، شماره ۲۸، ۲۰۰۰ م.
۲۴. چوتو کیوزیوکو سین تا: (مرکز همکاری با خاورمیانه) نفت و پتروشیمی در ایران (در کتاب گزارش مطالعات روند صنایع پتروشیمی در ایران، قطر و امارات متحده عربی)
۲۵. دخمه زردشتیان، خبرنامه مؤسسه مطالعات و تحقیقات زبان ها و فرهنگ های آسیا و آفریقا، شماره ۹۹، ۲۰۰۰ م.
۲۶. دیوایچی، هارا: توسعه میان کشاورزی و تحوّل جامعه روستایی در ایران، مجموعه مقالات دینامیزم اقتصاد ملی ایران، ناشر مؤسسه مطالعات اقتصادی آسیا، توکیو، ۲۰۰۰ م.

۲۷. ساتو، آکھ می: شهنه‌های سلطان سنجر: شهنگی در دوره سلجوقی از خلال عتبه‌الکتبه. مجله تحقیقات تاریخی دانشگاه چوتو، شماره ۲۴، ۲۰۰۰ م.
۲۸. ساکائی، کی‌کو: احیای اسلام و اعتراضات، در کتاب (سیاست بین‌المللی اقلیت‌ها)، ۲۰۰۰ م.
۲۹. ساتو توسه‌ای: تقی زاده و افکار انقلاب مشروطیت: شی گاکو (تاریخ) شماره ۳-۲، سال ۶۹، ۲۰۰۰ م.
۳۰. سلیمانیه، علی: فرش ایران، یک منبع تمام نشدنی اقتصاد ایران، در کتاب ایران کوکومین کی زایی نو داینامی زومو: ناشر مؤسسه تحقیقات اقتصاد در حال توسعه، ۲۰۰۰ م.
۳۱. سوزوکی، کاتسوئو اوتوبه، کوجی: قرارداد بازخرید قیمت نفت توسط ایران، مجله کوکوسایی شیگن: شماره ۳۰۸، ۲۰۰۰ م.
۳۲. سیاست امریکا در مقابل ایران، مجله: کوکوسایی شیگن، شماره ۳۰۸، ۲۰۰۰ م.
۳۳. سیستم تولید و توزیع در ایران، مجموعه مقالات دینامیزم اقتصاد ملی ایران، شماره ۵۰۳ سری نشریه‌های تحقیقاتی، ۲۰۰۰ م.
۳۴. شیرایوا، کازوهیکو: فهرست نسخه‌های خطی موجود جامع التواریخ رشیدالدین، مجله تحقیقات کتاب‌شناسی کتاب‌های مرجع، شماره ۵۳، کتابخانه مجلس، ۲۰۰۰ م.
۳۵. شیماموتو، تاکامی تسو، عدل الهی (معنای آن در تاریخ معاصر)، مجله تحقیقاتی دانشگاه مطالعات خارجی اوزاکا: شماره ۲۳، ۲۰۰۰ م.
۳۶. شیمویاما، تومو کو: ساختار منطقی کتاب النقض، (درباره سرکوب فرقه اشعری در سال ۵۳۷ هـ.ق. مجله شرق‌شناسی، شماره ۲، سال ۴۲، ۲۰۰۰ م.
۳۷. فرم معیار وقف نامه، مجله رکی شی گاکو کین کیو، شماره ۷۳۷، شماره مخصوص برای اسناد اوقاف، مشخصات وقف‌نامه و معنای اجتماعی آن، ۲۰۰۰ م.
۳۸. کامی اوکا، کوجی: سه داستان از حیوانات ایران: گربه، سگ، الاغ، خبرنامه مؤسسه مطالعات و تحقیقات زبان‌ها و فرهنگ‌های آسیا و آفریقا، شماره ۱۰۰، ۲۰۰۰ م.
۳۹. کوبایاشی، هیرو یاسو: سیاست ژاپن نسبت به ایران، مجله کوکوسایی شی گن، شماره ۳۰۸، ۲۰۰۰ م.
۴۰. کوکوسای کیوزیوکوبی گیودان: گزارش مأموریت به ایران در سال ۲۰۰۰ م.
۴۱. کوماموتو، کازومی: مونیران و دین زردشت، مجله بوکیو دایگا کو دایگا کو این (نشریه

- مدرسه کارشناسی ارشد و دکتری دانشگاه بوکیو، شماره ۲۸، ۲۰۰۰ م.
۴۲. کوندو آتسوکو: تحقیقی درباره سمبول سلطنتی در قرن ۱۲-۱۰ میلادی (سلجوقیان بزرگ ایران) - از طریق مطالعه و نمونه گیری از طبل، مجله شرق شناسی، شماره ۲/۴۲۰ توکیو، ۲۰۰۰ م.
۴۳. کون دؤ، نوبو آکی: ایران، توران و هند، گسترش حوزه فرهنگی فارسی و تحول آن، در کتاب: دنیای اسلام و اقیانوس هند، ناشر ایوانامی، ۲۰۰۰ م.
۴۴. _____: بررسی های اسناد دوره صفویه و قاجاریه، مجله چوتو کین کیو (تحقیقات خاورمیانه)، شماره ۴۶۷، ۲۰۰۰ م.
۴۵. کی ئی ایچیرو، ایی شی ایی: زنده به گور، ترجمه کتاب صادق هدایت، ناشر توشوکانکو کای، توکیو، ۲۰۰۰ م.
۴۶. کی تاهارا، کی ایچی: زن پوتیفار، در ادبیات فارسی - توسعه قصه یوسف - مجله شرق شناسی، سال ۴۲، شماره ۲، ۲۰۰۰ م.
۴۷. کی مورا، تاکه شی: استراتژی نفت ایران، مجله کوکوسایی شی گن، شماره ۳۰۸، ۲۰۰۰ م.
۴۸. ماتسونوگا، یاسویوکی *Examining the view of Allāmah Majlisi on Legitimate Political Authority (Sultanat-i mashrū'ah) and the guardianship of Jurist (Vilayat-i fagih) Orient* (شرق شناسی)، شماره ۴۶.
۴۹. منارها، احیای معزق کاری، مجله چوتوکی زای (اقتصاد خاورمیانه)، سال ۲۵، شماره ۲، ۲۰۰۰ م.
۵۰. موراماتسو، شین: سفر به ایران، مجله ماهانه شی نی کا، شماره ۹، سال ۱۱.
۵۱. موری، شی گه ئو، گزارشی از دوره آموزش زبان فارسی، خبرنامه مؤسسه مطالعات و تحقیقات زبانها و فرهنگهای آسیا و آفریقا، شماره ۱۰۰، ۲۰۰۰ م.
۵۲. می یاموتو، آکی را: روابط ایران با کشورهای کرانه بحر خزر در مورد لوله کشی نفت و گاز، مجله کوکوسایی شی گن، شماره ۳۰۸، ۲۰۰۰ م.
۵۳. نااکو، فوکامی: تحقیقی درباره خانه های اصفهان در زمان صفویه، مجله مؤسسه مطالعات فرهنگ آسیایی توپونکا، شماره ۱۳۹، توکیو، ۲۰۰۰ م.
۵۴. ناکاتا، کؤ: ولایت فقیه، حاکمیت و قانون اساسی - عقاید سیاسی در ایران پس از وفات

- امام خمینی (انگلیسی) مجله اورینت، شماره ۳۵، ۲۰۰۰ م.
۵۵. ناکانی شی، هی سانه: گزارش سمینار بین‌المللی خلیج فارس در آستانه ورود به قرن بیست و یکم، مجله چوتوکن کیو، شماره ۴۶۰، ۲۰۰۰ م.
۵۶. نوزاوا، می تسو هیسا: (کتاب) ایران، سه کایی کی زایی جو هو ساویس: ۲۰۰۰ م.
۵۷. وضع سیاست داخلی ایران بعد از ششمین انتخابات نمایندگان مجلس و چشم‌انداز به آینده آن، مجله چوتوکن کیو، شماره ۴۶۰، ۲۰۰۰ م.
۵۸. ویوشی نه ساتو کوزو: آوای فارسی کنونی و طرز نگارش آن با خط کاتاکانا، مجله مؤسسه مطالعات و تحقیقات زبان‌ها و فرهنگ‌های آسیا و آفریقا، شماره ۶۰.
۵۹. هاتانا، یوشیکی: برنامه سوم پنج‌ساله ایران و توجه به اصلاحات اقتصادی، مجله خبرنامه مرکز همکاری ممالک خاورمیانه و ژاپن، شماره ۴، سال ۲۵، ۲۰۰۰ م.
۶۰. هوساکا، شوچی: انتخابات مجلس شورای اسلامی در ایران و اوضاع خلیج فارس، مجله کای گای جیجو (اوضاع خارج از ژاپن) سال ۴۸، شماره ۴، دانشگاه تاکوشوکو، ۲۰۰۰ م.
۶۱. هیرانو، یوتاکا: روابط همکاری قم با اصفهان و دربار صفویه در زمان شاه طهماسب اول (تحقیق نمونه‌هایی از فرستادن خانه کوچ به شهرها)، مجله سوندایی شی گاکو، شماره ۱۰۹، دانشگاه می جی.
۶۲. یاسوشی، فوکودا: میان خلیج فارس و دریای سرخ (ناحیه و قسمت کوچکی از ناحیه)، در کتاب دنیای اسلام و محدوده اقیانوس هند، اناشی ایوانامی، توکیو، ۲۰۰۰ م.
۶۳. یوغ نفت و خواب‌رهایی از حالت در حال توسعه، مجله آجی کین ورد تورند، سال ششم ۱ و ۲، مؤسسه تحقیقات اقتصاد ممالک در حال توسعه، توکیو، ۲۰۰۰ م.
- سال ۲۰۰۱ م.
۶۴. آاکی، کن: بازماندگان زرتشتیان دوره میانه شیراز، اورینت، ۴۴/۱، ۲۰۰۱ م.
۶۵. اوجسو، تاداهی کو: تپه قبل از تاریخ در سلسله جبال البرز، مجله اورینت، ۴۴/۱، ۲۰۰۱ م.
۶۶. ایواساکی، یوگو: بازار و بازرگانان ایران معاصر، نشریه گن دای نو جی یوتو (خاورمیانه معاصر)، ش ۳۰، ۲۰۰۱ م.
۶۷. تاته‌یاما، یوتاکا: اولین برنامه پنج‌ساله ایران (۹۳-۱۹۸۹)، نشریه دانشکده ادبیات دانشگاه

- ای باراگی، ش ۳۴ و ۳۵، ۲۰۰۱ م.
۶۸. تهراموتو، می یاکو: گزارش سفر تحقیقی درباره نساجی ایران، نشریه ته زوکایاما، کوگنی (دانشگاه صنعتی ته زوکایاما)، ش ۱۰، ۲۰۰۱ م.
۶۹. ساکورای، کی ئی کو: اصلاح سیستم آموزشی در دانشگاه‌ها و تحولات دانشجویی، نشریه گن دای نو چوتو (خاورمیانه معاصر)، ش ۳۰، ۲۰۰۱ م.
۷۰. کوبو، کازویوکی: شهر آشوب در هرات، نشریه سه ئی نان آزیباکن کیو (تحقیقات آسیایی خاورمیانه)، ش ۵۴، ۲۰۰۱ م.
۷۱. کوندو، نوبوآکی: اموال وقفی منوچهر خان، نشریه تویوشی کن کیو (تحقیقات تاریخ شرق)، ش ۶۰، ۲۰۰۱ م.
۷۲. گوتو، آتسوکو: ترجمه ژاپنی فهرست مستند اسامی مشاهیر و مؤلفان، چاپ کتابخانه ملی، در کتاب تین کیو جو هو تو تین کیو کنترل نو گن جو، ۲۰۰۱ م.
۷۳. ماتسونوگا، یاسویوکی: حاکمیت جمهوری اسلامی، اورینت، ۴۴/۲، ۲۰۰۱ م.
۷۴. موری کاوا، توموکو: سفرنامه‌های دوره قاجار، نشریه سه ئی نان آزیباکن کیو (تحقیقات آسیایی خاورمیانه)، ش ۵۵، ۲۰۰۱ م.
۷۵. ناگانو، یوشی هی کو: برقراری پایگاه طاهریان در طبرستان، مجله اسلامو سه کایی (دنیای اسلام) شماره ۵۶، ۲۰۰۱ م.
۷۶. هانه دا، ماساشی: بندرعباس و دنیای خلیج فارس، نشریه رکی شی گاکو کن کیو (تحقیقات تاریخی)، ش ۷۵۷، ۲۰۰۱ م.
- سال ۲۰۰۲ م.
۷۷. ایواساکی، یوگو: تحقیق درباره برنامه‌های اقتصادی ایران، نشریه گن دای نو جی یوتو، (خاورمیانه معاصر)، ش ۳۳، ۲۰۰۲ م.
۷۸. _____: «دست‌فروشان نساجی تهران و بنکداران»، آزیباکی ئی زایی (اقتصاد آسیا)، ش (۲) ۴۳، ۲۰۰۲ م.
۷۹. تاته یاما، یوتاکا: جمعیت و بازار کار بعد از انقلاب اسلامی، نشریه دانشکده ادبیات دانشگاه ای واراگی، ش ۳۶، ۲۰۰۲ م.

- ۸۰ سوزوکی، هیتوشی: مخملباف و جامعهٔ ایران، نشریهٔ یوری ای‌کا، ش ۴۵۹، ۲۰۰۲ م.
- ۸۱ کاواتا، کومی: حسینقلی خان مافی، سیاستمدار قرن نوزدهم ایران، مجلهٔ اورینت، ۴۵/۱، ۲۰۰۲ م.
- ۸۲ کوگا، کازومی: گفتگو دربارهٔ فیلم‌های ایران، ۱. دربارهٔ فیلم «دلبران» ابوالفضل جلیلی، نشریهٔ گیوسه‌ایی شاکایی ژن شیئو (سیاست و جامعه)، ش (۳) ۱۴، ۲۰۰۲ م.
- ۸۳ ناگامورا، می‌واکو: دموکراسی در حاکمیت ایران، نشریهٔ سه ایجی گاکو، کن کیو (تحقیقات علوم سیاسی)، ش ۳۲، ۲۰۰۲ م.
- ۸۴ واتابه، ریوکو: زمینهٔ منابع منشآت، منشآت فارسی و اسناد ایلخانی، نشریهٔ شی‌گاکو زاشی (مجلهٔ تاریخ)، ش ۱۱۱، سال ۲۰۰۲ م.
- ۸۵ یوشیدا، کی‌یوکو: بررسی تذکره‌ای دربارهٔ مذهب اثنی عشری، مجلهٔ اورینت، ۴۵/۱، سال ۲۰۰۲ م.